

Alina Tomaszewska

Wyższa Szkoła Humanistyczna TWP
w Szczecinie

Wioletta Bartnikowska, Ilona Bartosiewicz,

Katarzyna Hazeńska, Anna Kulig,

Dorota Sowisz, Katarzyna Michalak¹

Studenckie Koło Naukowe Pedagogów
Wyższa Szkoła Humanistyczna TWP
w Szczecinie

E-DZIENNIK JAKO ELEMENT KULTURY INFORMACYJNEJ SZKOŁY

Wprowadzenie

Zmiany społeczno-kulturowe i cywilizacyjne, które wynikają z postępu technologicznego powodują, że ewoluje także sposób pełnienia funkcji zawodowych przez nauczyciela. Nauczyciel powinien liczyć się z potrzebą przystosowania do nowej rzeczywistości, w której przeważać powinny czynności twórcze i innowacyjne, a tym samym konieczność modyfikowania i przekształcania wcześniej utrwalonych schematów działania. Ignorowanie tych zmian sprawiłoby, że edukacja stałaby się nieadekwatna do współczesnego świata, w którym dominuje społeczeństwo wiedzy i dynamiczne przyspieszenie². Poszerzenie przestrzeni informacyjnej, zwanej cyberprzestrzenią, sprawiło, że informacja³ postrzegana jako czynnik służący sprawnemu i celowemu działaniu, nabrała większego znaczenia w każdym obszarze funkcjonowania człowieka. Wypełnia ona różnorodne funkcje, do których zaliczyć można np. funkcje: powiadamiającą, poznawczą, metainformacyjną, decyzyjną, rekreacyjną, konsumpcyjną, edukacyjną i wychowawczą, innowacyjną oraz integracyjną, bywa ona również czynnikiem sterującym, kulturotwórczym, demokratyzującym, motywacyjnym, stanowić może także atrybut władzy⁴.

Wprowadzenie do szkół technologii informacyjnych spowodowało, że w przestrzeni tej pojawiło się wiele nowych możliwości w zakresie komunikacji, szczególnie w sposobie

¹ Wymienione osoby uczestniczyły w opracowaniu narzędzia badawczego, przeprowadzeniu badań oraz analizie statystycznej wyników. Badanie zrealizowane zostało w ramach działalności Studenckiego Koła Naukowego Pedagogów działającego w Wyższej Szkole Humanistycznej TWP w Szczecinie.

² H. Kwiatkowska, *Pedeutologia*, Warszawa 2008, s. 41.

³ W. Babik, *Informacja naukowa jako przedmiot zarządzania*, (w:) *Zarządzanie informacją w nauce*, (red.) D. Pietruch-Reizes, Katowice 2008, s. 35.

⁴ K. Materska, *Informacja w organizacjach społeczeństwa wiedzy*, Warszawa 2007, s. 42.

przekazywania i pozyskiwania informacji w ramach współpracy pomiędzy nauczycielem a rodzicem, nauczycielem a uczniem czy dyrektorem a nauczycielem.

Obowiązujące akty prawne nakładają na szkołę obowiązek informowania rodziców/prawnych opiekunów o postępach, trudnościach w nauce oraz w zachowaniu, a także o specjalnych uzdolnieniach ucznia. Ponadto nauczyciele zobowiązani są do przekazywania uczniom oraz ich rodzicom informacji o wymaganiach edukacyjnych, sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych, warunkach i trybie uzyskiwania wyższej niż przewidywana oceny klasyfikacyjnej z zajęć obowiązkowych. Pojawiają się także zapisy zgodnie z którymi jawne, zarówno dla uczniów jak i rodziców, są oceny cząstkowe oraz przewidywane semestralne czy roczne⁵. Wsparcie w tym zakresie, a także w wielu innych obszarach, stanowić może dziennik elektroniczny, określany jako system mający na celu usprawnianie zarządzania pracą przedszkola, szkoły czy placówki. Zdaniem autorów znajdującego się w ofercie rynkowej e-dziennika, *powstał on w celu uproszczenia i przyspieszenia pracy nauczycieli, poprawienia kontaktu rodziców ze szkołą, a także znajdowania obszarów podnoszenia jakości edukacji przy użyciu nowych technologii*⁶. Dziennik elektroniczny ułatwia prowadzenie dokumentacji zarówno tej niezbędnej w pracy nauczyciela jak i dyrektora, który jednocześnie ma możliwość monitorowania pracy nauczyciela. E-dziennik umożliwia także automatyczne tworzenie różnego rodzaju zestawień i obliczeń statystycznych. Stosowanie w przedszkolu, szkole lub placówce wersji dziennika elektronicznego jest zgodne z prawem⁷, a za zgodą organu prowadzącego niezbędna dokumentacja może być prowadzona wyłącznie w tej formie (bez tradycyjnej formy papierowej).

Niezbędny jest również stały wzrost kompetencji nauczycieli w zakresie stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych. Przeprowadzone przez M. Żurawską i A. Łukasik badania pokazują, że z taką zmianą mamy do czynienia, bowiem wzrasta poziom umiejętności oraz częstotliwość stosowania przez nauczycieli omawianych technologii, jednocześnie systematycznie rośnie liczba osób korzystających z zasobów skierowanych do pedagogów oraz przybywa liczba samodzielnie tworzonych przez nauczycieli różnorodnych platform (m. in. edukacyjnych, forów dyskusyjnych). Nauczyciele korzystają z informacyjnych stron WWW MEN (32%), poczty elektronicznej (26%), encyklopedii i słowników multimedialnych (26%) oraz przeglądarek stron internetowych (26%)⁸, a wśród stosowanych w pracy narzędzi coraz częściej pojawiają się dzienniki elektroniczne.

Dziennik elektroniczny jest narzędziem wymagającym nowej organizacji pracy szkoły, w tym zwiększenia nakładów na niezbędny sprzęt oraz ustalenia odpowiednich proce-

⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, Dz. U. Nr 83, poz. 562.

⁶ <http://prymus.info/edziennik.html> [27.11.2014]

⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 lipca 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji, Dz. U. Nr 116, poz. 977.

⁸ M. Żurawska, A. Łukasik, *ICT narzędziem pracy nauczyciela, (w:) Obraz szkoły i nauczyciela, Egzemplifikacje teoretyczne i empiryczne*, (red) E. Murawska, Kraków 2010, s. 118.

dur, które określają zasady zamieszczania w e-dzienniku niezbędnych informacji. Tworzenie i obsługiwane przez szkoły własnych stron internetowych oraz wykorzystanie elektronicznej formy dziennika może stanowić nie tylko wizytówkę placówki, ale stać się również dodatkowym, ważnym środowiskiem komunikacji pomiędzy nauczycielami, uczniami oraz rodzicami⁹. Zdaniem dyrektorów szkół (ewaluacja zewnętrzna, lata 2012-2013) dziennik elektroniczny odgrywa pewną rolę w zakresie budowania partnerstwa rodziców ze szkołą i w opinii co piątego z nich jest narzędziem wspierającym współpracę z rodzicami¹⁰. Ponadto dziennik elektroniczny bywa wskazywany także przez rodziców jako jedno z narzędzi mające wkład w poszerzenie ich kompetencji wychowawczych¹¹.

Założenia metodologiczne badań

E-dziennik można uznać za element kultury informacyjnej instytucji jaką jest szkoła, dlatego korzystanie z tego dodatkowego narzędzia wiązać może się z nowymi możliwościami i szansami. Wobec powyższego sformułowany został następujący problem badawczy: W jakim zakresie e-dziennik stanowi element kultury informacyjnej szkoły?

Aby udzielić odpowiedzi na pytanie badawcze, zastosowana została metoda sondażu diagnostycznego, a w jej ramach technika ankiety. Skonstruowane zostały trzy kwestionariusze ankiet, każdy przeznaczony dla innej grupy badanych (nauczyciele, rodzice, uczniowie).

W przeprowadzonym w latach 2012-2014 badaniu udział wzięło 91 nauczycieli, 75 rodziców oraz 277 uczniów szkół województwa zachodniopomorskiego.

Pytania zawarte w kwestionariuszach ankiet odnosiły się do funkcji, w jakie wyposażone były e-dzienniki. Najczęściej znajdujemy w nich informacje o możliwości monitorowania frekwencji oraz ocen bieżących i semestralnych uczniów, w tym stosowania ocen opisowych, wag ocen, średnich ważonych czy ocen poprawkowych. Dzięki opracowanym modułom można wprowadzić informacje dotyczące sprawdzianów, prac domowych, zebrań klasowych, spotkań indywidualnych, warsztatów dla rodziców, organizowanych konkursów czy wycieczek. Dodatkowo w e-dzienniku znaleźć można plan lekcji, tematy zajęć, zapis planowanych spraw oraz zastępstw. Wśród innych funkcji, z jakich może korzystać nauczyciel, znajduje się także opracowywanie różnego rodzaju statystyk oraz możliwość drukowania ocen i frekwencji uczniów (przydatne podczas spotkań z rodzicami), drukowanie świadectw itp. Bardzo ważna jest możliwość nieograniczonego monitorowania przez rodziców i uczniów wyników w nauce i frekwencji, a przede wszystkim stały kontakt nauczycieli z rodzicami uczniów poprzez bieżące przekazywanie informacji.

Nauczyciele, którzy wzięli udział w badaniu (91 osób), to przede wszystkim kobiety (75,8%). Najczęściej osiągniętym stopniem awansu zawodowego badanych był stopień nauczyciela dyplomowanego (56,0%), rzadziej mianowanego (26,4%) oraz kontraktowego

⁹ *Spoleczeństwo informacyjne*, (red.) J. Papińska-Kacperek, Warszawa 2008, s. 375.

¹⁰ M. Byrska, *Rodzice są partnerami szkoły*, (w:) *Jakość edukacji. Dane i wnioski z ewaluacji zewnętrznych prowadzonych w latach 2012-2013*, (red.) G. Mazurkiewicz, A. Goctowska, Kraków 2014, s. 153-156.

¹¹ Tamże, s. 166.

(14,3%). Żaden nauczyciel nie wskazał, że jest w trakcie odbywania stażu na stopień nauczyciela kontraktowego. Respondenci poproszeni zostali o ocenę stopnia swoich umiejętności informatycznych, z której wynika, że ponad połowa z nich stopień ten ocenia jako średni (57,1%), tylko co czwarty swoje umiejętności określa jako zaawansowane (26,4%), a 17,6% stwierdza, że zakres ich przygotowania do pracy z nowymi technologiami jest jedynie podstawowy. Wśród badanych było najwięcej nauczycieli przedmiotów humanistycznych (55,0%), rzadziej matematyczno-przyrodniczych (27,5%), przedmiotów zawodowych (13,3%), wychowania fizycznego (11,0%), edukacji wczesnoszkolnej (3,3%) i muzyki (1,1%). Wychowawcami klas było 62% nauczycieli.

Niemal $\frac{3}{4}$ rodziców, którzy uczestniczyli w spotkaniach z rodzicami, podczas których przeprowadzone zostały badania, stanowiły kobiety. Najliczniejszą grupę tworzyli badani w wieku 35-40 lat (28,8%), 41-45 i 46-50 lat (po 23,35%), rzadziej były to osoby w wieku 31-35 lat (8,3%), 51-55 lat (6,8%), 56-60 lat (4,1%), do 25 lat (2,7%) oraz 26-30 i powyżej 60 lat (1,4%). Blisko połowa z nich legitymowała się wykształceniem średnim, co czwarta osoba posiadała wykształcenie wyższe magisterskie, a wyższe zawodowe co dziesiąta. Wykształcenie jedynie podstawowe uzyskało 4,1% respondentów.

Kolejną grupę badanych stanowili uczniowie. Wśród 277 z nich było 54,2% dziewcząt i 41,9% chłopców (4,0% respondentów nie udzieliło odpowiedzi). Ponad 1/3 badanych uczniów zaznaczyło, że posiadają opinię lub zaświadczenie lekarskie świadczące o zaburzeniu rozwoju. Najczęściej wskazywano wadę wzroku (15,9%) oraz dysleksję (11,6%), rzadziej uczniowie deklarowali posiadanie opinii świadczącej o ADHD (3,6%). Zaburzenia komunikacji językowej wskazało 4,3% badanych, a najrzadziej zaznaczano wady słuchu (1,4%) oraz narządu ruchu (0,7%).

Wyniki badań

E-dziennik jako element kultury informacyjnej w pracy nauczyciela

Dziennik elektroniczny jest narzędziem umożliwiającym szybkie przekazanie informacji związanych z procesem kształcenia, których odbiorcami mają być uczniowie, rodzice, nauczyciele oraz dyrektor szkoły. Umożliwianie dostępu do zapisów znajdujących się w tej elektronicznej wersji dziennika stanowi wsparcie w realizacji przez szkołę prawa uczniów i rodziców do informacji.

Analizowanie i przekazywanie informacji związanych z frekwencją uczniów należy głównie do obowiązków wychowawców klas. Wyniki badań potwierdzają, że to właśnie oni najczęściej dokonywali takich zestawień, ale sporadycznie elementy statystyki e-dziennika związane ze spóźnieniami wykorzystywali także nauczyciele, którzy w danym zespole klasowym nie pełnili funkcji wychowawczej. Przynajmniej raz w miesiącu taką informację w e-dzienniku odnotowało, a w konsekwencji przekazało rodzicom 71,5% nauczycieli (raz w tygodniu czyniło to 41,8% badanych). Codziennie w dzienniku zapisywał takie dane zaledwie co czwarty uczestnik badania.

W przypadku spóźnień, jak i nieobecności uczniów na zajęciach, ważna może okazać się analiza zapisów świadcząca o tym, których konkretnie przedmiotów one dotyczą. Z takiej możliwości, czyli uwzględnienia przedmiotów, na które najczęściej spóźniają się uczniowie, skorzystało 75,9% nauczycieli. Natomiast fakt czy uczniowie spóźniali się przede wszystkim np. na pierwsze godziny zajęć, czy może miało to miejsce po przerwie obiadowej, odnotowywał minimum raz w semestrze co trzeci nauczyciel (raz w miesiącu - 23,1%).

Elementy e-dziennika, które związane są z nieobecnościami uczniów, co najmniej raz w miesiącu wykorzystywało 71,5% badanych nauczycieli, co dziesiąty czynił to raz w semestrze. Nauczyciele mają także możliwość analizowania informacji, na których zajęciach najczęściej nieobecni są uczniowie, i z takiej funkcji skorzystała dość liczna grupa badanych (84,7%). Natomiast fakt sprawdzania, choćby raz w semestrze, nieobecności uczniów np. na pierwszych bądź ostatnich godzinach zajęć, zadeklarowało 67,1% nauczycieli.

Jeśli informacja o frekwencji uczniów na zajęciach pozalekcyjnych jest przekazywana, to tak samo często przekazywali ją nauczyciele mający wychowawstwo jak i ci, którzy tej funkcji nie pełnili. Podkreślić należy, że jest to jedna z najrzadziej przekazywanych informacji na temat uczniów, ponieważ aż 70,3% badanych zaznaczyło, że *nie korzysta z tej funkcji*, a przynajmniej raz w miesiącu taką informację odnotowuje w e-dzienniku zaledwie co piąty nauczyciel.

Codziennie oceny cząstkowe wpisywał do elektronicznej wersji dziennika zaledwie co piąty nauczyciel, natomiast w ogóle nie korzystał z tej funkcji co trzeci z nich. Informację na temat prognozowanych ocen semestralnych umieszczało w e-dzienniku 3/4 badanych nauczycieli. Z podobną częstotliwością rodzice oraz uczniowie informowani byli o prognozowanych ocenach końcowych (78,0%).

Terminy zebrań z rodzicami *zawsze* przekazywane były rodzicom poprzez e-dziennik tylko przez niespełną połowę nauczycieli, czynią to oczywiście głównie wychowawcy klas. Ogółem z takiej możliwości, choćby sporadycznie, skorzystało 67,1% badanych. Oznaczać może to, że nauczyciele wolą częściej korzystać z tradycyjnych form przekazywania takich informacji bądź posiadają wiedzę o tym, że nie wszyscy rodzice korzystają na bieżąco lub w ogóle z możliwości jakie daje e-dziennik w zakresie odbioru różnego rodzaju informacji ze szkoły. Może być to uzasadniona obawa, ponieważ jak wynika z wywiadu udzielonego przez dyrektora jednego ze szczecińskich gimnazjów z e-dziennika korzystało jedynie około 30% rodziców¹².

O spotkaniach indywidualnych z nauczycielami rodzice dowiadywali się poprzez e-dziennik najczęściej od wychowawców, ale dość często taką informację przesyłali także nauczyciele nie posiadający wychowawstwa. Podkreślić należy, że informacja o spotkaniach indywidualnych przekazywana była drogą elektroniczną *zawsze* przez jedynie 27,5% badanych, a 42,9% zadeklarowało, że czyniło to często lub tylko w niektórych przypadkach.

¹² T. Maciejewski, *Polecam e-dziennik wszystkim szkołom*, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,34939,-7935329,-Polecam_e-dziennik_wszystkim_szkolom.html [20.05.2012]

Na warsztaty dla rodziców znów częściej zapraszali wychowawcy. Taką zapowiedź rodzice otrzymywali zdecydowanie rzadziej (37,7%) niż to miało miejsce w przypadku zebrań z rodzicami (klasowych i indywidualnych). Może wynikać to zarówno z niechęci do stosowania takiej formy przekazu, jak i z nieorganizowania takich zajęć. Natomiast co trzeci respondent zaznaczył, że *zawsze* korzysta z możliwości przekazywania informacji o organizowanych wycieczkach. Informacje dotyczące konkursów tematycznych, których opiekunami są nauczyciele różnych przedmiotów oraz na temat wycieczek, przekazywane mogą być przez wszystkich nauczycieli, niezależnie od wychowawstwa. Ale funkcje te również nie cieszyły się zbyt dużą popularnością i informacje przekazywane były rodzicom, choćby sporadycznie, przez 61,6% nauczycieli.

E-dziennik jako narzędzie wspierające komunikację nauczyciela z rodzicami

Współpraca nauczyciela z rodzicami powinna opierać się na dwukierunkowej wymianie informacji. Czas jej przekazania odgrywa w tym zakresie znaczącą rolę.

Korzystanie z e-dziennika zadeklarowało blisko 3/4 biorących udział w badaniu rodziców. Codziennie przeglądał jego zasoby prawie co trzeci z nich, podobnie liczna grupa rodziców czyniła to raz w tygodniu. Zdecydowanie rzadziej informacji dotyczących dziecka poszukiwał w dzienniku elektronicznym co piąty rodzic. Osoby niekorzystające z e-dziennika (6,0%) napisały, że spowodowane było to brakiem czasu, utrudnieniami w dostępie do Internetu, brakiem przyzwyczajenia oraz potrzeby kontrolowania dziecka.

Frekwencję na zajęciach lekcyjnych swoich dzieci sprawdzało często, czyli codziennie lub co tydzień, 65% badanych. Zaledwie raz w miesiącu czyniła to co piąta osoba. Natomiast 13% rodziców robiło to tylko raz w semestrze lub w ogóle. Nie dostrzega się szczególnego związku w zakresie częstotliwości korzystania z informacji na temat frekwencji pomiędzy odpowiedziami udzielonymi przez rodziców dzieci z zaburzeniami rozwoju a rodzicami dzieci bez zaburzeń.

Nieznacznie większym zainteresowaniem rodziców cieszą się informacje dotyczące ocen częściowych, ponieważ 71,0% z nich sprawdzało je codziennie (37,0%) lub raz w tygodniu (34,0%). Prawie jedna czwarta respondentów przynajmniej raz w semestrze zaglądała do e-dziennika, aby sprawdzić oceny jakie otrzymało ich dziecko. Troje rodziców zaznaczyło, że *nie sprawdza tych informacji*. Natomiast żaden z respondentów nie udzielił odpowiedzi świadczącej o tym, że *nauczyciele nie umieszczają tych informacji w e-dzienniku*.

Jedynie rodzice uczniów z dysleksją częściej, bo codziennie lub raz w tygodniu sprawdzali oceny częściowe.

Informacje na temat prac domowych czy sprawdzianów przeglądane były przez rodziców najczęściej raz w tygodniu (38,0%; 40,0%). Codziennie robił to co piąty badany. Podobnie liczna grupa rodziców w ogóle nie korzystała z takich możliwości. Zdarzało się także, że nauczyciele nie korzystali z tej funkcji e-dziennika (zdaniem 5,0% rodziców).

Aż 91% respondentów uznało e-dziennik jako narzędzie, które ułatwia komunikację z nauczycielami. Pozostali nie mieli na ten temat zdania (4,0%), bądź uznali, że takiego

ułatwienia raczej nie dostrzegają (3,0%), a jedna osoba zdecydowanie odrzuca możliwość, aby dziennik elektroniczny uznać za element wspierający komunikację pomiędzy nauczycielami a rodzicami.

Rodzice, którzy ocenili swoje umiejętności w zakresie obsługi komputera jako podstawowe, częściej zaznaczają, że e-dziennik pomaga im w lepszej komunikacji z nauczycielem.

Ważnym, z punktu widzenia oceny e-dziennika jako narzędzia wsparcia w pracy nauczyciela, było pytanie dotyczące związku pomiędzy możliwością korzystania z tej formy komunikacji a uczestnictwem rodziców w spotkaniach na terenie szkoły. 17,0 % rodziców udzieliło odpowiedzi świadczących o tym, że taki związek istnieje i z tego powodu rzadziej bywają w szkole. W grupie rodziców dzieci z zaburzeniami rozwoju tylko jedna osoba stwierdziła, że możliwość korzystania z e-dziennika spowodowała, iż zdecydowanie rzadziej uczestniczy ona w spotkaniach z rodzicami (rodzic dziecka z ADHD i wadą słuchu).

Nie dostrzega się związku pomiędzy udzieleniem odpowiedzi świadczącej o tym, że rodzice dzięki e-dziennikowi rzadziej uczestniczą w spotkaniach a innymi odpowiedziami.

Korzystanie z poczty elektronicznej, jako dodatkowej formy kontaktu z nauczycielem jest przeciętnie popularne wśród rodziców. W ogóle z tej funkcji nie korzysta co piąty rodzic, a rzadko co trzeci.

Ocena informacji dotyczących dziecka, które zawarte zostały w e-dzienniku, stanowi jeden z elementów oceny ogólnej tego narzędzia. Pozytywną ocenę w tym zakresie przyznało 80% rodziców, choć zdaniem ponad połowy badanych, informacji tych mogłoby być więcej.

Status e-dziennika w opiniach uczniów

Wszelkie niezbędne informacje dotyczące przebiegu procesu kształcenia nauczyciele zobowiązani są przekazywać podczas ich bezpośrednich kontaktów z uczniami w szkole. Dziennik elektroniczny, na którego użytkowanie zdecydowała się szkoła, może stać się jedynie narzędziem wspierającym pozyskiwanie przez uczniów ważnych dla nich informacji.

Raz bądź kilka razy dziennie z e-dziennika korzystało 16,3% badanych uczniów, co czwarty z nich poszukiwał tam różnego rodzaju informacji przynajmniej raz w tygodniu, natomiast raz w miesiącu czyniło to 14,8% uczniów. Ponad jedna trzecia respondentów zadeklarowała, że z tej formy kontaktu nie korzysta w ogóle, stwierdzając między innymi, że nie odczuwa takiej potrzeby (14,1%), bądź ma trudności z logowaniem, które związane są z „zawieszaniem się” strony e-dziennika, brakiem hasła czy częstą jego zmianą (10,5%). Zainteresowanie informacjami zawartymi w e-dzienniku częściej przejawiają dziewczęta.

Zdaniem uczniów, 38,6% rodziców dość często, bo przynajmniej raz w tygodniu, korzysta z możliwości sprawdzenia informacji zawartych w elektronicznej wersji dziennika (*codziennie* – 16,2%; *raz w tygodniu* - 20,2%, *kilka razy w tygodniu* – 2,2%). Natomiast rzadko, czyli raz w miesiącu lub raz w semestrze możliwości zdobycia informacji z e-dziennika wykorzystywał, w opinii uczniów, prawie co piąty rodzic. Zdarza się także, że badani zaznaczają, iż ich rodzice nie korzystają z tego portalu (23,8%), ponieważ np. uzna-

ją, że *nie mają takiej potrzeby* (7,2%) lub pojawiają się trudności techniczne z dostępem do informacji o dziecku. Niemal co piąty uczeń nie wiedział czy jego rodzice poszukiwali w e-dzienniku informacji na jego temat. Nie dostrzega się szczególnego związku pomiędzy deklaracjami dziewcząt i chłopców na temat częstotliwości korzystania przez ich rodziców z e-dziennika. Blisko połowa rodziców, którzy zapoznali się z sytuacją szkolną swoich dzieci rozmawia z nimi na ten temat często (29,6%) lub zawsze (17,3%). Rzadko o wynikach w nauce rozmawia 25,6% z nich, a podobny odsetek (24,2%) nie czyni tego nigdy.

Dokonana przez biorących udział w badaniu uczniów ocena dotycząca związku pomiędzy dostępem rodziców do e-dziennika a zwiększeniem się ich zainteresowania wynikami w nauce, była podzielona. Blisko połowa uznała, że taki związek istnieje (*zdecydowanie tak* – 18,4%; *raczej tak* – 24,5%), a druga część respondentów, że *raczej* takiego związku nie dostrzega (31,0%) lub *zdecydowanie* on nie występuje (15,9%).

Wyniki przeprowadzonych badań pokazują, że do najważniejszych informacji zamieszczonych w dzienniku elektronicznym należą te, które dotyczą ocen szkolnych i właśnie możliwości stałej kontroli własnych ocen, wskazywana była najczęściej jako element ułatwiający uczniowskie życie. Na pytanie dotyczące pozytywnych aspektów funkcjonowania dziennika elektronicznego, uczniowie (głównie dziewczęta) przede wszystkim zwrócili uwagę właśnie na łatwość w dostępie do informacji na temat ocen szkolnych (41,2%). Wśród zalet wymieniono także fakt kontrolowania ocen przez rodziców (4,3%) oraz możliwość sprawdzania terminów prac klasowych, sprawdzianów i kartkówek (6,1%) czy informacji o wydarzeniach szkolnych (2,9%), kontrolę frekwencji (2,2%) lub tematów lekcji realizowanych w czasie nieobecności (2,2%). Dziennik elektroniczny nie ułatwił życia co czwartemu respondentowi, tak samo liczna grupa nie udzieliła żadnej odpowiedzi na omawiane pytanie.

Negatywne opinie o e-dzienniku wyrażane były zdecydowanie rzadziej. Krótkiej odpowiedzi zaprzeczającej jakoby dziennik ten utrudniał uczniom życie udzieliło 34,8% badanych, a żadnej odpowiedzi nie sformułowało 42,8% respondentów. W grupie wymienionych wad tego narzędzia komunikacji znalazł się stały dostęp rodziców do informacji o ocenach (8,3%), w konsekwencji czego zdarza się, że rodzice reagują złością i karami za niskie oceny (4,7%). Ponadto uczniowie zwrócili uwagę na to, że nauczyciele czasami popełniają błędy podczas wpisywania ocen do dziennika, a to przyczynia się do nieporozumień w relacjach z rodzicami (4,0%).

Większość uczniów biorących udział w badaniu nie proponowało żadnych modyfikacji e-dziennika (59,6%). Osoby, które dostrzegły możliwość korekt (wśród nich częściej były dziewczęta) wymieniły następujące propozycje: dodanie bardziej szczegółowych informacji o pracach klasowych i sprawdzianach, w tym głównie obowiązujący na nich zakres materiału (19,3%), bardziej rozbudowane komunikaty o wydarzeniach szkolnych i sprawach organizacyjnych, w tym np. terminy konsultacji nauczycieli (17,5%), informacje o zadaniach domowych (5,5%) czy średniej ocen oraz jakiego zakresu materiału dotyczy wystawiona ocena (4,0%). Niektórzy uczniowie wskazali także na przydatność zamieszczenia w dzienniku elektronicznym terminów popraw prac klasowych, sprawdzianów czy kartkówek oraz informacje o nieobecnościach nauczycieli i zastępstwach.

Pojawiły się także propozycje, aby dziennik zawierał pomoce dydaktyczne (różnego rodzaju materiały przydatne podczas przygotowywania się do zajęć) czy możliwość otrzymywania sms-ów informujących uczniów o ocenach.

Z doświadczeń użytkowników e-dziennika wynika, że nauczyciele nie wykorzystują w pełni możliwości tego narzędzia, ponieważ zdaniem 40,4% respondentów nie zamieszczają tam informacji dotyczących np. wydarzeń związanych z życiem klasy (plany wycieczek, wyjść do kina itp.), czy zakresu materiału obowiązującego podczas sprawdzianów i klasówek (40,8%), tylko niespełna co piąty uczeń zaznaczył, że komunikaty o wydarzeniach szkolnych są przez nauczycieli umieszczane, a zakres materiału przydatny podczas przygotowywania się do sprawdzianów przekazują tą drogą.

Tylko blisko połowa uczniów uważa, że e-dziennik jest dobrą formą kontaktu nauczyciela z uczniami i rodzicami, chociaż tylko 13,8% z nich zaznaczyło odpowiedź: *zdecydowanie tak* (pozostali wskazali kategorię: *raczej tak*).

Podsumowanie

Funkcjonowanie szkoły ujętej w ramy organizacji realizującej określone, wyspecjalizowane zadania, oparte jest na informacji. W przypadku szkoły będą to działania zmierzające do wspierania procesu kształcenia oraz wychowania. W tym kontekście zasadnym jest włączenie do refleksji pojęcia *zarządzanie informacją*, które zgodnie z postulatem W. Babika, powinno oznaczać zespół działań, dzięki którym informacja dociera tam, gdzie powinna, o odpowiedniej porze i jakości, w odpowiedniej postaci/formie, lub jest potencjalnie dostępna dla określonych użytkowników¹³.

Przyjmując cechy definiujące jakość informacji¹⁴ za podstawę uporządkowania wyników badań można stwierdzić, że wśród cech informacji pozyskanej dzięki e-dziennikowi można dostrzec:

1. Prawdziwość. Zdecydowana większość uczestników badania uznaje wiarygodność danych zawartych w e-dzienniku, a tylko nieliczni uczniowie (4,0%) zgłosili pojawianie się przekłamań (błędne wpisywanie ocen). Rodzice w swoich wypowiedziach nie sygnalizowali braku zaufania do informacji zawartych w tym narzędziu komunikacji, natomiast nauczyciele nie zgłaszali uwag podważających prawdziwość informacji, czy jej zatajania bądź zniekształcania przez rodziców, chociaż mogą one sporadycznie się pojawiać. Wobec powyższego można uznać, że informacja spełniała także wymagania rzetelności.

2. Aktualność. Właściwy, a przede wszystkim szybki czas dotarcia/odbioru różnego rodzaju komunikatów, zaliczyć należy do ważniejszych cech określających jakość informacji. Takim potencjałem dysponuje elektroniczna wersja dziennika. Aczkolwiek nie wszyscy respondenci dostrzegli jej znaczenie, ponieważ informacja docierała do odbiorców z przeciętną częstotliwością i z tego powodu nie zawsze mogła spełniać swoją rolę. Z możliwości

¹³ W. Babik, *Informacja naukowa jako przedmiot zarządzania*, (w:) *Zarządzanie informacją w nauce*, red. D. Pietruch-Reize, Katowice 2008, s. 47.

¹⁴ Tamże, s. 35-36.

częstego, czyli przynajmniej raz w tygodniu, aktualizowania/odbioru informacji korzystało 41,8% nauczycieli, 71,0% rodziców i 43,0% uczniów. Nie można zatem uznać aktualności jako silnego atutu, a zarazem czynnika sprzyjającego sprawnemu działaniu we wszystkich obszarach.

3. Dokładność/szczegółowość. Ocena liczby i rodzaju komunikatów zawartych w dzienniku elektronicznym wiąże się ze stopniem ich wykorzystania przez nauczycieli i rodziców. Znaczącą część dostępnych funkcji użytkownicy tego narzędzia wprowadzają do katalogu przekazywanych informacji pozostałym uczestnikom procesu kształcenia i wychowania. Poziom szczegółowości zamieszczonych w nich informacji oceniany był przez rodziców oraz uczniów. Jedni i drudzy dokonali subiektywnej oceny otrzymanych informacji i znacząca część badanych „wystawiła” notę pozytywną, jednak zdarzały się wypowiedzi świadczące o uznaniu przekazywanych informacji za niewystarczająco szczegółowe i wymagające uzupełnienia. Dodatkowe treści, które mogłyby wzbogacić zasoby e-dziennika wymieniło 29,5% uczniów, a 15,0% rodziców zaznaczyło, że uzupełnienie dziennika powinno mieć miejsce, jednak nie wskazano konkretnych propozycji.

4. Kompletność. W opinii rodziców i uczniów przekazywane informacje nie zawsze spełniają warunek kompletności (21,9% rodziców; 40,4% uczniów), szczególnie w sytuacji, gdy część nauczycieli nie korzysta ze wszystkich dostępnych funkcji e-dziennika.

5. Jednoznaczność. Rodzaj umieszczanych w dzienniku elektronicznym komunikatów sprawia, że w znacznym zakresie nie budzą one wątpliwości. Jednak pewne zastrzeżenia formułowane były na przykład w odniesieniu do ocen, które nie zostały zaopatrzone w dodatkowe informacje dotyczące zakresu materiału, który obowiązywał podczas ocenianego sprawdzianu czy pracy klasowej. Niejednoznaczność może pojawić się w korespondencji pomiędzy nauczycielem a rodzicem, jednak to zagadnienie nie zostało przez badanych podjęte.

6. Elastyczność. Nauczyciele mają możliwość uzupełniania, modyfikowania oraz wpisywania danych nieskategoryzowanych. Korespondencja e-mailowa umożliwia rozszerzenie zakresu przekazywanych treści poza standardowe, zawarte w opracowanych przez producentów e-dziennika modułach.

7. Relewantność. Każda informacja, która sprawia, że łatwiej uczniom sprostać wymaganiom stawianym przez szkołę, a rodzicom wypełniać nałożone na nich funkcje, natomiast nauczycielom sprawować swoją rolę zawodową, może być oceniana jako wartościowa, warta podjęcia dodatkowych zabiegów, aby stać się jej nadawcą lub odbiorcą. Przeprowadzone badania dowodzą, że takie działania zostały podjęte przez znaczącą grupę respondentów, ponieważ 94,5% nauczycieli, 90,4% rodziców oraz 71,8% uczniów zadeklarowało korzystanie z e-dziennika.

8. Spójność. Dyrektor szkoły dzięki możliwości wglądu we wszystkie zamieszczone przez nauczycieli informacje oraz obliczenia statystyczne, ma lepsze warunki do skuteczniego zarządzania placówką.

9. Właściwa forma przekazu, zrozumiała dla odbiorcy. Komunikaty mają najczęściej postać zwięzłą, nie budzącą wątpliwości co do jej znaczenia. Ścisłe zdefiniowane moduły,

ułożone w określone kategorie (m. in. oceny, frekwencja, plan lekcji, tematy zajęć, terminy: zebrań klasowych, spotkań indywidualnych, warsztatów dla rodziców, organizowanych konkursów czy wycieczek) zawierają treści, które dla osoby posiadającej umiejętności obsługi komputera przynajmniej na poziomie podstawowym, są zrozumiałe i łatwo dostępne.

10. Użyteczność/cenność. Przydatność informacji jest bezsporna, jednocześnie jest ona elementem realizacji prawa ucznia i rodzica do bycia informowanym. Wszyscy uczestnicy procesu kształcenia otrzymują aktualne dane o aktywności szkolnej ucznia, a także o wydarzeniach szkolnych, które mogą być podstawą do działań korygujących i optymalizujących funkcjonowanie ucznia, współpracę z rodzicami i pracę dydaktyczną, wychowawczą, opiekuńczą i organizacyjną szkoły.

Biorąc pod uwagę przedmiot niniejszych rozważań można przyjąć sposób rozumienia informacji jako każdego czynnika, który można wykorzystać do sprawnego i celowego działania¹⁵. Kompetentne użytkowanie technologii informacyjnych usprawnia procesy przekazywania i pozyskiwania różnego rodzaju informacji, w przypadku szkoły szczególnie ważnych w zakresie współpracy pomiędzy nauczycielem a rodzicem, nauczycielem a uczniem czy dyrektorem a nauczycielem. Analiza wyników badań dowodzi, że wykorzystanie w pracy szkoły dziennika elektronicznego, staje się ważnym elementem kultury informacyjnej szkoły w wielu zakresach jej funkcjonowania.

Bibliografia

- Babik W., *Informacja naukowa jako przedmiot zarządzania*, (w:) *Zarządzanie informacją w nauce*, red. D. Pietruch-Reize, Katowice 2008.
- Byrska M., *Rodzice są partnerami szkoły*, (w:) *Jakość edukacji. Dane i wnioski z ewaluacji zewnętrznych prowadzonych w latach 2012-2013*, (red.) G. Mazurkiewicz, A. Goctowska, Kraków 2014.
- <http://prymus.info/edziennik.html> [27.11.2014]
- Kwiatkowska H., *Pedeutologia*, Warszawa 2008.
- Maciejewski T., *Polecam e-dziennik wszystkim szkołom*, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,34939,7935329,Polecam_e_dziennik_wszystkim_szkolom.html [20.05.2012]
- Materska K., *Informacja w organizacjach społeczeństwa wiedzy*, Warszawa 2007.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 lipca 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji, Dz. U. Nr 116, poz. 977.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz

¹⁵ W. Babik, *Informacja naukowa ... op. cit.*, s. 35.

przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, Dz. U. Nr 83, poz. 562.

Społeczeństwo informacyjne, (red.) Papińska-Kacperek J., Warszawa 2008.

Żurawska M., Łukasik A., *ICT narzędziem pracy nauczyciela*, (w:) *Obraz szkoły i nauczyciela, Egzemplifikacje teoretyczne i empiryczne*, (red) E. Murawska, Kraków 2010.

Alina Tomaszewska

E-dziennik jako element kultury informacyjnej szkoły

Wynikające z postępu technologicznego zmiany w sposobie pełnienia funkcji zawodowych przez nauczyciela powodują, że powinien on liczyć się z koniecznością modyfikowania i przekształcania wcześniejszych schematów swojego działania. Artykuł prezentuje wyniki badań dotyczące e-dziennika jako elementu kultury informacyjnej szkoły, mającego za zadanie usprawnianie procesów przekazywania i pozyskiwania różnego rodzaju informacji. Są one szczególnie ważne w zakresie współpracy pomiędzy nauczycielem/rodzicem/ucniem/dyrektorem, powodując, że pozyskana informacja będzie służyć sprawnemu i celowemu działaniu szkoły.

Słowa kluczowe: kultura informacyjna, szkoła, e-dziennik, nauczyciel, uczeń, rodzic

E-register as a part of school's information culture

Changes in the way of performing teacher's professional tasks resulting from technological progress cause, that a teacher should take into account necessity of modification and transformation of previous schemes of his/her performance. The paper presents results of research on e-register as a part of school's information culture, tasked with rationalization of processes of transmitting and gaining various kinds of information. They are particularly important for cooperation between teacher/parent/pupil/director, making collected information useful for efficient and purposeful work of the school.

Keywords: information culture, school, e-register, teacher, pupil, parent

Translated by Andrzej Wojtasik